

ISTRAŽIVANJA I PROCJENE O MUSLIMANSKOM SVIJETU

Muslimanski svijet: populacija i religioznost, priredili Azra Mulović i Hikmet Karčić, Centar za napredne studije i Centar za civilizacije Balkana – Balmed, Sarajevo, 2013.

Na prvi pogled istraživati o zastupljenosti i religioznosti muslimana u svijetu predstavlja nepremostiv i uzaludan zadatak. Ako o istraživanju populacije muslimana u svijetu i može biti govora, kako istraživati o religioznosti i vjerskoj praksi muslimanskog svijeta? Na osnovu čega možemo znati da je demografska metodologija vjerodostojno izvršila svoju ulogu i može li takva statistička procjena biti od bilo kakve koristi?

Već u predgovoru ove publikacije izdavači nas upozoravaju da su ovakve statističke zamke moguće za nevještog čitaoca. Ako to upozorenje shvatimo kao logično opravdanje zbog mogućih krivih tumačenja ovakvih demografskih projekcija, onda se sa druge strane implicira jedan koristan savjet: svaki podatak uzeti sa rezervom i oprezom, jer biti „religiozan“ ne znači isto u Turskoj i u Bosni i Hercegovini. Prema tome, ostaje veliko pitanje koliko je važnije imati nesigurnu informaciju u odnosu na provjerljivu činjenicu? Ili bolje kazati, zašto su u današnjem svijetu činjenice sve manje relevantne, a podaci sve vrijedniji resurs?

Bilo kako bilo, ova publikacija predstavlja rezultate četiri velika istraživanja koja je u trogodišnjem periodu proveo istraživački centar Pew, nevladina organizacija stručnjaka koja prikuplja i analizira informacije, stavove i trendove koji oblikuju savremeni svijet, kako stoji u napomeni o pokretaču ovog istraživanja. Publikacija se osim istraživanja o brojčanom i religioznom stanju muslimana u svijetu bavi i demografskim projekcijama. Šta su to demografske projekcije? Jednostavno kazano, demografske projekcije se bave onim što će se desiti u narednih npr. 20 godina, ako su sadašnji podaci tačni, a faktori koji bi mogli utjecati na promjenu demografske slike ostanu isti ili bar radikalno neizmijenjeni. Ti

faktori mogu biti raznoliki, od prirodnih do ekonomskih uvjeta u kojima svijet živi.

Izvori kojima se istraživački centar služio za potrebe ovog izvještaja su prikupljeni od brojnih svjetskih i državnih organizacija: od UN-a do različitih izvora podataka za svaku zemlju. Svako poglavlje ovog projekta sadrži i grafičke prikaze koji na pregledan i jasan način prate rezultate istraživanja određene teme.

Publikacija se sastoji od četiri dijela. U prvom dijelu istraživači su se bavili budućnošću muslimanske svjetske populacije. Pored općeg pregleda koji stoji na početku svakog dijela publikacije, u ovom dijelu su navedeni glavni (fertilitet, očekivani životni vijek, migracije i dobna struktura) i indirektni (obrazovanje, ekonomsko stanje, kontrola rađanja, urbanizacija i konverzija) faktori koji utječu na rast populacije, a u posljednja tri poglavlja ovog dijela uključeni su podaci o regionalnoj rasprostranjenosti muslimana i njihovim glavnim ograncima, uz zaključnu pretpostavku da će 2030. godine u većinski muslimanskim zemljama (uz Nigeriju koja će postati 50. većinski muslimanska zemlja) živjeti 78% globalne muslimanske populacije.

Drugi dio donosi istraživanje o sadržaju i granicama vjerskog identiteta muslimanskog svijeta. Uz pitanje o pripadnosti ograncima i sektama, pitanja su se odnosila na praktičnu privrženost vjeri i temeljna vjerovanja muslimana, uz završno problematiziranje granica vjerskog identiteta i prihvatanja određenih vjerskih praksi i običaja u muslimanskom svijetu.

U trećem izvještaju razmatrani su društveni i politički stavovi muslimanske svjetske populacije. Pod političkim i društvenim pitanjima podrazumijeva se široko područje tema: od uspostavljanja šerijata kao vladajućeg sistema normi, ženskih prava, stavova o religijskim ekstremističkim grupama i popularnoj kulturi do savremenih pitanja kompatibilnosti vjerskih sloboda i demokratije.

Četvrti dio ove publikacije istražuje muslimansku populaciju u BiH i rezultate svog istraživanja postavljajući regionalni i globalni kontekst analize o vjerovanju i praksi. Prema tome, pitanja koja se postavljaju u okviru ovog istraživanja istovjetna su sa onima iz prethodna dva istraživanja: pripadnost ograncima i sektama, privrženost vjeri,

temeljna vjerovanja, druga vjerovanja i običaji, područje i granice vjerskih identiteta i zaključno ispitivanje odnosa bosanskohercegovačkih muslimana prema savremenim društvenim i političkim problemima.

U navedenim studijama i izvještajima dolazi se do nekih više-manje očekivanih rezultata i zaključaka ali i zanimljivih i nepredvidivih procjena o populaciji i religioznosti muslimanskog svijeta. Tako se u jednom nalazu predviđa da će jedina zemlja koja će imati procentualno velik porast muslimanskog stanovništva na Bliskom istoku biti Izrael. Također zanimljivo zvuči ocjena da je u Rusiji, za razliku od ostalih zemalja, mlađi naraštaj (od 18 do 34 godine) u prednosti nad starijom generacijom u pridavanju važnosti svojoj vjeri. Da je Bosna i Hercegovina jedinstvena zemlja, govori i podatak da je za razliku od ostalih evropskih zemalja u kojima je stopa rasta muslimanske populacije veća u odnosu na stopu rasta nemuslimanske populacije, u ovoj zemlji taj omjer identičan. Ovo su naravno samo neki od mnogih interesantnih podataka, zaključaka i rezultata koji se mogu pronaći u ovoj vrijednoj, zanimljivoj i referentnoj istraživačkoj publikaciji.

Abdurahman LJEVAKOVIĆ

POLITIČKA GEOGRAFIJA HAMIDA DABASHIJA

Politička geografija Hamida Dabashija – Šamedin Kadić, Sarajevo, Centar za napredne studije, 2013. godine

Politička geografija Hamida Dabashija, kao što sugerira naslov, predstavlja kartografiju mišljenja iranskog sociologa, postkolonijalnog lijevo orijentiranog mislioca i kvalitetnog poznavaoa iranske kulture i palestinskog filma. Dabashi je autor preko dvadeset knjiga o intelektualnoj povijesti islama, iranskoj kinematografiji, geopolitici i postkolonijalnim temama. Budući da nijedna njegova knjiga nije prevedena na bosanski jezik, Kadićev vodič kroz njegovo djelo je od višestruke važnosti zbog aktuelnosti i neposrednosti tema koje oblikuju horizonte Dabashijevih intelektualnih vidika. Prvo poglavlje